

20. századi építési hulladék került elő. Megállapítható volt, hogy a Domanovszky téren a Római városrész építésekor jelentős mennyiségű földet hordtak az eredeti felszínre. A feltárás során ellenőriztük a vicus közelében nyitott többi árok szakaszt, de régészeti lelet ezekből sem került elő.

BÚZA ANDREA – KESZI TAMÁS

110. Ecsefalva, 23. sz. lelőhely

(Békés megye) U

A lelőhelyen augusztus 22. és szeptember 27. között folytattunk ásatásokat a Cardiff University, az MTA Régészeti Intézete és a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum közötti megegyezés alapján, a megfelelő magyar hatóságok (Ecsefalva község, a Körös-Maros Vidéki Nemzeti Park, Kulturális Örökség Igazgatóság) engedélyével. Az ásatási csapatot 22 egyetemi hallgató alkotta, köztük 3 magyar hallgatóval. Magyar, brit és cseh specialisták szintén részt vettek a munkában. A 2000 és 2001-es évekre az ásatási munkát és a feldolgozást az Arts and Humanities Research Board (London), a The British Academy, a The Society of Antiquaries of London és a Cardiff University anyagi támogatása tette lehetővé.

2000-ben az ásatás kizárólag a 23. sz. lelőhelyre (az MRT 6. terminológiája szerint) koncentrált. Három kutatóárkot nyitottunk: A, B és C. Az A és B felületeket újranyitottuk, mivel azokban a feltárást már 1999-ben megkezdttük; a C felület új, az előzőktől valamivel délebbre. Minden felületet finom kézi bontással tártunk fel, minden leletet kontextusa és rétege, valamint 1×1 méteres négyzetek szerint dokumentáltunk; ezen felül bizonyos kontextusokba a leleteket egyenként is lerajzoltuk. A kiásott föld nagy részét 4 mm-es szitán átrostáltuk, bizonyos mintákat pedig flotáltunk, néha 250 mikronos szitákkal.

Az A felületen az ásatást befejeztük, dokumentáltuk, és a kutatóárkot visszatemettük. A B felületet változó mértékben tártuk fel, és 2001-ben fogjuk befejezni; télre azonban visszatemettük. A C felületen próba-ásatásokat végeztünk bizonyos kiválasztott négyzetekben, amelyet 2001-ben fogunk befejezni; ezt a felszínt is visszatemettük a télre.

A leleteket a feltárással párhuzamosan megmostuk és katalogizáltuk. További elemzés céljából minden leletet Budapesten és Szegeden raktározunk.

A 2000. évi ásatási idény fő eredménye a megtelepedési réteg vastagságának és a leletek gazdagságának megállapítása volt a település központjában, Ecsefalva 23B lelőhelyen, valamint annak kimutatása, hogy a felszíni megtelepedési réteg milyen módon kapcsolható az altalajban jelentkező objektumokhoz, többek között a nagyobb gödrökhöz. Továbbá az is egyre világosabbá válik, hogy a 23B felület különleges helyzete a lelőhely központjában nem ismétlődik meg a periférikusabb elhelyezkedő 23A és 23C felületeken. A 23B felület, a mágneses anomáliák központi halmaza – mint azt az

1998–99-es geofizikai felmérés kimutatta – egy kb. 30×50 m-es terület. Ez a közvetlen környéken a legmagasabb pont, amit dr. Sümegi Pál (JATE, Szeged) és dr. Mark Gillings (Leicester University) felmérései is megerősítettek. A 23A és 23C felületek valamivel alacsonyabban helyezkednek el, a 23A közelebb a Kiri-tó meanderéhez, a 23C kicsit távolabb a Kiri-tó peremén futó töltés mentén. Mindkét felszín kisebb mágneses anomáliát mutató területen fekszik, azonban felszíni leletek bőségesen jelentkeztek. Így egyrészt ki lehetett mutatni, hogy egy Körös lelőhely, amely a terepbejárások és a geofizikai felmérés alapján legalább 150 m hosszú, lebontható kisebb, a megtelepedés, és feltehetőleg az aktivitások eltérő intenzitását mutató területekre, másrészt megállapíthatóvá vált, hogy ennek a lelőhelynek a központja kifejezetten jó állapotban maradt meg.

PROFESSOR ALASDAIR WHITTLE – ZALAI GAÁL ISTVÁN

111. Eger, Valide Szultána (török) fürdő

(Heves megye) Tő

Az 1998-as megegyezés után a fürdő fűtőkamrájának végfalára épített újkori épület falát elbontották, majd az épület helyreállítása a műemlék fürdő-romjai javára megtörtént.

E munka ugyan jórészt bontási és építési kőműves munka volt, de a fürdőegyüttes közelsége miatt állandó régészeti felügyeletet láttunk el. Szinte végig régészeti szakmai irányítással, és szükséges dokumentálással folyt a munka. Fontos eredménynek tekintjük, hogy a fürdő fűtőkamrájának megmaradt falmaradványától 280 cm távolságra, s teljes hosszában megépült egy véd-támfal, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a fürdő eredeti, még megmaradt déli végfalát (fűtőkamra végfala) biztonságosan megkutassuk és dokumentáljuk. Ez utóbbi munkát a kőművesmunka végeztével ez év novemberében és decemberében az OMvH Műemlékfelügyeleti Igazgatósága hozzájárulásával eredménnyel végeztük.

A szomszédos támfal építése során a DNy-i külső falszögletben, a falcsatlakozás külső sarkánál vélhetően a város különböző részeiről összegyűjtött több török turbán alakú sírkőre akadunk (ún. „depólelet”). Előkerüléskor dokumentáltuk, majd a Dobó utcai kőtárba szállítottuk. A fal és a támfal közötti feltöltésben sok 18–19. századi cseréptöredéket is összegyűjtöttünk.

Fő kutatási feladatunk a fűtőkamra nyugati végfalban lévő, még belső metszetében látható ajtónyílás (egykori bejárat?) meghatározása és megmaradt részleteinek dokumentálása volt. Ehhez kapcsolódott a kőművesmunka során a fal mellett meghagyott törmelék kibontása, metszetviszonyok rögzítése (felmérés és fotó) stb. Ennek jó részét december elejére már el is végeztük. Lebontottuk a fürdő déli fala mellett meghagyott újkori falak köveit, ellenőrizve az egykori alapfal szerkezeti viszonyait, majd a fölösleges törmeléket konténerrel elszállítottuk. A feltételezett bejáratnál kétoldalt jól megfigyelhetők a bejáratot jelző alapfal-

kiugrások. Ugyancsak jól megfigyelhető és dokumentálható a belső alapfalvonalban a fűtőkamra egykori padozatát jelző kiugró alapfal szintje is. Azonosítottuk az egykori bejárat megmaradt oldalrészleteit. Sajnos ezt csak néhány terméskő jelzi. Követhető viszont a küszöbszint, amely a már megfigyelt belső padozatszint felett két 20 cm-es lépcsővel csatlakozott. A déli mai udvari falsarok külső szögletet az ajtótól egy 30-as szélességű kőszorral bentebb ugratták.

Érdekeség, hogy a sarok alatt megtaláltuk a 15–16. századi rétegeket, ahol korabeli falmaradványokat figyeltünk meg. Jelen pillanatban nem feladatunk ennek teljes feltárása. De az itt megfigyelt régészeti anomáliákat dokumentáltuk.

Fontos megjegyeznünk, hogy a délnyugat falszögletet és a fűtőkamara Ny-i falsíkját egyrészt a nyugati szomszéd telek felőli lezárás, másrészt a fürdőt védő tetőszerkezet statikai tartása miatt kénytelenek voltunk békén hagyni. Ezen falrészek rajta ülnek a fürdő megmaradt egykori falmaradványain, de ezek kutatását, vizsgálatát csak a védőtető elbontásával párhuzamosan lehet elvégezni.

Konzulens: dr. Gerő Győző

FODOR LÁSZLÓ

112. Eger, Zalár József utca 11.

(Heves megye) Kk

A város egykori északi úgynevezett Felnémeti kapujának közelében, a mai Piactérnél álló egyemeletes ház építését a történeti források szerint 1756-ban kezdték meg. A városban állomásozó katonaság tisztikarának elszállásolása a város kötelessége volt. Mivel a korábbi Generális ház a 18. század derekára lakhatatlanná vált, a város Pichler János György egri építőmestert bízta meg az új ház felépítésével. A legkésőbb 1761-re befejezett építkezés során alakult ki a napjainkig változatlan tömegben megmaradt kéttraktusú, egyemeletes épület. A nyugati homlokzathoz tapad az eredetileg ívekkel nyitott lépcsőház.

A 294–295 helyrajzi számú telken álló, 265 törzsszámú műemléképületen 2000-ben a falkutatás a földszinti terekre korlátozódott. A földszinti terek boltozottak, az emeletiek sík födémesek voltak. A ház szobáinak kiosztását két jegyzék alapján lehetett meghatározni. A 19. század végétől az épületben bérlakások, üzletek voltak. Ezen időszakban az eredeti kő nyíláskeretek nagy részét kiszedték. Az épületben az 1980-as évektől iskola működött, majd városi galériaként használták.

Egy 1982-ben végzett felújítás során az épület összes nyílászáróját kicserélték, a falakat a vakolattól letisztították, az emeleti falakat az iskola igénye szerint áthelyezték. A földszint – kis változtatást leszámítva – alaprajzilag változatlan maradt. A mai homlokzati kép akkor alakult ki.

LÁSZLÓ CSABA

113. Egerág, Kókapart

(Baranya megye) Ró

2000 márciusában érkezett a lakossági bejelentés, miszerint Egerág Kókapart nevű részén, a szántóföldön nagy mennyiségű római tetőfedő cserép került a felszínre a szántás során.

2000. március 10–12. között – az előzetes terepszemle után – leletmentő feltárást végeztünk a területen, melynek során egy 4. századi épület alapfalaira és hypocaustum-rendszerére bukkantunk. Mivel a régészeti jelenségek annyira közel vannak a felszínhez, hogy gyakorlatilag a szántás római omlásrétegekben történik, újabb ásatásra kértünk engedélyt, hogy tisztázzuk a lelőhely pontos adatait és veszélyeztetettségének mértékét.

Az augusztus 2–18. közötti ásatást megelőzően redukciós tahiméterrel felmértük a terepet, a leendő ásatási réteget pedig 4×4 m-es szelvényekre osztottuk oly módon, hogy a márciusi 2. árok É-i oldala a szelvényhálózatban egyben két szelvény (4/2 és 4/3) É-i határát alkossa. Ezek után megnyitottuk az augusztusra tervezett ásatás négy szelvényét, melyek összfelülete így – a tanúfalakat leszámítva – 64 m².

A feltárás során egy nagyméretű épület (valószínűleg) központi (legalább 7×11 m-es) helyiségének mintegy felét sikerült feltárnunk. A helyiség másik fele a feltárt szelvényektől É-ra, a márciusban megfigyelt, K-Ny-i irányú negatív falig húzódhatott. A helyiség K-i felében elsősorban a 4/3. és 5/3. szelvények felületén kiterjedt omladékot találtunk, mely viszont a Ny-i szelvényekben, mivel a felszín arra lejt és így elszántották, már nem volt követhető. A márciusi 2. árokra (a hypocaustum-rendszer K-Ny-i irányú fűtőcsatornájára) merőlegesen sikerült megfigyelnünk és dokumentálnunk egy másik fűtőcsatornát, mely a helyiség K-i fala mentén húzódott. Ehhez hasonló, É-D-i irányú fűtőcsatorna futhatott a K-i fal mentén a 3/3. szelvényben is, de a K-i fal É-i folytatását csak negatívban figyelhettük meg; a követ valószínűleg kitermelték és talán a fűtőcsatorna is elpusztult.

A fűtésrendszer mellett feltártuk a helyiség K-i és D-i falát, melyek a kereszteződésük után továbbhaladnak D-i, illetve K-i irányban, az 5/3. szelvény metszetfalában. Ezáltal bizonyosak lehetünk, hogy a helyiség egy nagyobb épület(komplexum) része, melynek további helyiségei a feltárt területtől É-ra, K-re és D-re találhatóak, mintegy 20–25 cm-rel a talajfelszín alatt.

A helyiség Ny-i falát ugyan nem sikerült megtalálnunk; valószínűleg az 5/2. szelvény Ny-i metszetfalától nem messze húzódhat É-D-i irányban, amire a szelvény D-i metszetfalának Ny-i végében, az átszántott talajrétegben látható meszes törmelék sűrűsödése enged következtetni. A két Ny-i szelvényben a szántás gyakorlatilag az érintetlen altalajig elpusztította a jelenséget, így ott a jövőben is legfeljebb a mélyebb alapozású falak nyomvonalát lehet feltárni.

Mivel a szántásmélység közvetlenül a római rétegeket veszélyezteti, a lelőhely Ny-i felében egyre keve-